

‘Kom uit je koker’

Gemeenten en welzijnsorganisaties hebben hetzelfde doel: de participatie van burgers bevorderen. Zeker met de komst van de Participatiewet en de geplande decentralisaties van jeugdzorg en grote delen van de AWBZ is intensieve samenwerking een must, stelt MOgroep-voorzitter Marijke Vos. ‘Mensen perspectief bieden en daar mét elkaar op inzetten, daar liggen grote kansen.’

TEKST: WENDY BRAANKER, BEELD: MOGROEP/PAULIEN DE GAAIJ

Zelfs als Marijke Vos praat over de forse bezuinigingen waarmee gemeenten geconfronteerd worden, blijft ze optimistische uitstralen. De voorzitter van de MOgroep, de brancheorganisatie voor welzijn en maatschappelijke dienstverlening, erkent dat de bezuinigingen leiden tot kaalslag en vele ontslagen. Maar: de decentralisaties bieden ook kansen en uitdagingen. “Dus waarom pakken we die niet op? Nu is er sprake van heel veel verschillende wetgeving en verkokering. De hoop is dat gemeenten erin slagen om de WMO, de Participatiewet en passend onderwijs bij elkaar te brengen. Dat biedt heel grote kansen.” Veel gemeenten en sociale diensten werken al samen met sociaal werk en andere maatschappelijke instanties. Het is belangrijk om dat verder uit te bouwen. “Leg verbanden met wijkverpleegkundigen, met de huisarts, met scholen in de wijk. Zet in op integraal werken.” Vos kent voorbeelden genoeg van gemeenten die op een creatieve manier samenwerken met welzijnsorganisaties in de hoop meer burgers te activeren. “In Lelystad worden mensen die langdurig in een uitkering zitten aan het werk gezet als buurtvoorlichter. Ze krijgen training

en gaan in opdracht van de gemeente langs de deuren om enquêtes af te nemen. Ze onderzoeken of inwoners tevreden zijn over voorzieningen in de stad of over de buurt; of ze nog wensen of andere behoeften hebben. De buurtvoorlichters doen zo communicatieve vaardigheden op en bouwen een werkritme op. In een vervolgtrajec worden ze begeleid bij het solliciteren. En het levert de gemeente en lokale instanties nuttige informatie op. Dat vind ik een heel mooie combinatie.”

RENDEMENT

Juist omdat vrijwilligerswerk zo veel kan opleveren, is Vos faliekant tegen de voorgestelde wijziging van de WWB om dit verplicht te stellen. Dit voorstel van staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken werkt contra-productief, zegt ze. “Wanneer je vrijwilligerswerk verplicht stelt, ondermijnt je de kern ervan, namelijk dat je zelf de keuze maakt om je in te zetten voor een ander, voor een organisatie of voor de gemeenschap. Wanneer je hen daartoe uitnodigt en de gelegenheid biedt, zijn heel veel mensen, zeker ook mensen in de bijstand, bereid vrijwilligerswerk te doen. Het is voor hen een kans om talenten te ontwikkelen, om contacten te leggen, om zich van waarde te voelen voor de samenleving. Maar als je het verplicht stelt door te dreigen met korting op de bijstandsuitkering, straf je de mensen die veelal graag willen werken maar voor wie geen baan is.”

Tegelijkertijd worden er voor mensen met een bijstandsuitkering allerlei blokkades opgeworpen om als vrijwilliger aan de slag te gaan, signaleert Vos. “Zo moeten mensen altijd beschikbaar zijn om te solliciteren, terwijl ze vaak hoogwaardig vrijwilligerswerk doen waar ze zelf en ook de samenleving veel aan hebben.” Het nieuwe voorstel past ook helemaal niet in de manier waarop gemeenten aan de slag willen en kunnen met de decentralisaties. “Verdorie, dan ga je met de transformatie aan de gang, zoals in Lelystad gebeurt, en dan komt de overheid met zo’n aanpassing op de WWB waardoor gemeenten minder ruimte hebben voor maatwerk om mensen te

Wie is Marijke Vos?

Marijke Vos is naast voorzitter van de MOgroep (de brancheorganisatie voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening) lid van de Eerste Kamer voor GroenLinks. Van 2006 tot 2010 was ze wethouder in Amsterdam met de portefeuilles Zorg, Milieu, Personeel en Organisatie, Openbare Ruimte en Groen.

‘Zorgverzekeraars moeten verplicht worden bij te dragen aan sociale preventie’

activeren. Gemeenten worden straks gedwongen om te korten op uitkeringen. Dat staat haaks op de centrale gedachte achter de transformatie, namelijk activering. Het gaat er niet om mensen dwars te zitten en in de schulden te werken.”

SLIM

Volgens Vos, oud-wethouder Zorg in Amsterdam, is de aanpak om mensen te ondersteunen en aan werk te helpen totaal anders dan tien jaar geleden. “Destijds keken sociale diensten vooral hoe ze iemand konden helpen en hoe ze problemen van de burgers konden oplossen. Dat is echter geen goede benadering. Je moet niet voor andere mensen denken. Nu kijken we veel meer samen met de

burger hoe zijn leven eruit ziet. Wat die persoon zelf kan en wil. En hoe we het zo kunnen regelen dat iemand zelf zijn leven weer op de rails zet.”

Juist daarom is integraal werken ook zo belangrijk, benadrukt Vos. “Werk is voor de meeste mensen echt belangrijk, maar het is slim om bepaalde randvoorwaarden even te checken en te regelen. Met enorme schulden, in een huiselijk-geweldsituatie of zonder kennis van de Nederlandse taal kom je niet aan het werk. De sociaal werker of buurtregisseur kan een heel goed beeld hebben van wat er bij welke gezinnen speelt.” De lokale organisaties – van jeugdzorg, GGZ, thuiszorg, huisarts, wijkverpleegkundige en maatschappelijk werk tot de gemeente en de sociale dienst – moeten elkaar vanzelfsprekend weten te vinden. “Ziet de wijkverpleegkundige die komt prikken voor suikerziekte stapels ongeopende rekeningen van deurwaarders liggen, dan moet hij of zij maatschappelijk werk inseinen. Kom uit je koker en werk slim samen!”

Voor gemeenten is het essentieel om in kaart te brengen wie hun inwoners zijn. “Ik hoor nogal eens dat ze geen idee hebben, vooral als het gaat om de AWBZ-cliënten die overgaan naar de WMO; dat ze niet weten waar ze wonen en hoe zwaar de problematiek is. Hoeveel kinderen met een verstandelijke of lichamelijke beperking wonen er in je gemeente? Hoeveel respijtzorg voor overbelaste ouders moet je regelen?”

DAKLOOS

Gemeenten moeten meer informatie krijgen zodat ze zich kunnen voorbereiden op de transitie, vindt Vos. Ze zou graag zien dat gemeenten een (digitale) sociale kaart opstellen, zodat burgers met wat voor problematiek dan ook weten waar ze terecht kunnen. “Maak een wijkscan zodat je weet of een wijk veel of weinig kwetsbare burgers herbergt. De gemeente moet vervolgens wijkgericht te werk gaan en instanties aan elkaar verbinden; dit om te voorkomen dat het misgaat of zaken over het hoofd worden gezien.”

Zoals recent in Zoetermeer. Een inwonster van Den Haag was dakloos geworden en kreeg een woning toegewezen in Zoetermeer. “Er is toen niet aan Zoetermeer gemeld dat zich een voormalig dakloze moeder vestigde met vijf kinderen. Deze vrouw had een verhuispremie

9 TIPS VAN VOS VOOR EEN SOEPELE TRANSITIE

1. Werk slim samen: leg verbanden met wijkverpleegkundigen, de huisarts, scholen, maatschappelijk werk, etc.
2. Bied mensen participatieperspectief. Investeer in iedereen, dus niet alleen in mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt.
3. Zet fors in op preventie. Begeleid niet alleen mensen die er slecht aan toe zijn.
4. Wat wil je met een sociaal wijkteam? Denk daar goed over na. Voorkom dat het een instituut wordt waar veel *over* maar te weinig *met* mensen wordt gesproken.
5. Verplicht zorgverzekeraars te investeren in sociale preventie. Gemeenten moeten zich daar sterk voor maken.
6. Gemeenten moeten met andere (maatschappelijke) organisaties kritisch nagaan welke regelgeving en bureaucratie kan verdwijnen.
7. Schets een (digitale) sociale kaart, zodat burgers weten waar ze terecht kunnen.
8. Laat de professionals in het sociaal domein zo veel mogelijk zelf beslissen, zeker bij lichtere vormen van zorg. Dit werkt kostenbesparend. Toets het wel.
9. Bied ruimte aan sociaal werkers en anderen om cliënten uit te dagen en te begeleiden naar vrijwilligerswerk. Verplichtstelling werkt contraproductief en leidt tot veel administratieve rompslomp.

meegekregen, maar dat geld was snel op en niet op de juiste manier ingezet. Zij had natuurlijk geholpen moeten worden om haar leven weer op orde te krijgen. Dat gebeurde niet en bijna werd ze opnieuw haar huis uitgezet. Toen is een sociaal werker in actie gekomen en zijn de sociale dienst en woningbouwcoöperatie gaan samenwerken. Gelukkig is het zo toch goed gekomen.”

PREVENTIE

Investeer in preventie, is een andere oproep van Vos aan gemeenten. “Gemeenten hebben de neiging om in de bres te springen voor mensen die er slecht aan toe zijn. Dat is belangrijk en nodig, maar vergeet niet dat er ook een sociaal-preventief systeem opgezet moet worden waarmee je voorkomt dat mensen in de problemen raken.”

Natuurlijk is het lastig dat gemeenten met enorme bezuinigingen worden geconfronteerd. Vandaar haar oproep om zorgverzekeraars mee te laten betalen aan preventieve maatregelen. Vos: “Mensen die te maken hebben met schulden en armoede zijn vaker ziek en kampen niet zelden met psychische problemen. Dus

met goed preventief beleid gaan de ziektekosten omlaag, wat de zorgverzekeraars heel veel geld scheelt. Net als simpele laagdrempelige hulp aan ouderen waardoor zij langer thuis kunnen wonen; dat bespaart lokaal tonnen aan kosten in verzorgingstehuizen. Dan is het toch van de gekke dat gemeenten alle investeringen moeten doen en dat – als de preventieve aanpak succesvol is – het de zorgverzekeraars zijn die daar voordeel bij hebben.”

Het Rijk wil wel dat gemeenten en zorgverzekeraars meer gaan samenwerken, maar stelt dit niet verplicht. “Ik vind dat die verplichting er moet komen. Dat wettelijk vastgelegd moet worden dat zorgverzekeraars ook hun steentje moeten bijdragen. Zorg samen dat die sociale preventie echt van de grond komt.”

Vos heeft goede hoop dat gemeenten wat lucht krijgen doordat er van overheidswege wat extra geld wordt vrijgemaakt om nieuwe vormen van samenwerking van de grond te tillen in wijken en gemeenten. “Die extra gelden zijn nodig. Daar hebben we ook op aangedrongen bij staatssecretaris Van Rijn van VWS. Over vijf tot acht jaar zeggen we misschien: prima, het kan goedkoper. Maar daar is wel tijd voor nodig.” *

Sociale wijkteams inzetten...

maar hoe?

MOVISIE

kennis en aanpak van sociale vraagstukken

MOVISIE heeft als kennisinstituut een unieke combinatie van kennis én advies in huis. Samenhang tussen de transities, inzicht in ‘wat werkt’ en ervaren adviseurs: zo wijst MOVISIE gemeenten de weg bij het uitdenken en uitzetten van nieuw beleid in het sociale domein.

MOVISIE ontzorgt gemeenten bij alle transities in het sociale domein! **Meer weten?** www.movisie.nl